

Η επιστροφή στην ύπαιθρο και τον φυσικό τρόπο ζωής.

του Αναστασίου Σ. Σιώμου Καθηγητού Γεωπονικής Σχολής ΑΠΘ.

Το πρότυπο ανάπτυξης πού ακολουθήθηκε στη χώρα μας μεταπολιτευτικά είχε ως κυρίαρχο χαρακτηριστικό του την αστυφιλία, πού γρήγορα πήρε ανησυχητικές διαστάσεις και σήμερα αποτελεί πιά ένα έντονο κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα. Εγκαταλείψαμε την ύπαιθρο, πού τότε έσφυζε από ζωή και μαζευτήκαμε στις πόλεις, αναζητώντας μία πιο επικερδή απασχόληση, καλύτερη ποιότητα ζωής, με περισσότερες ανέσεις και ευκολίες. «Να φύγεις, παιδί μου, να φύγεις από το χωριό, να μην τυραννηθείς και εσύ σαν εμάς» έλεγαν τότε οι περισσότεροι γονείς στα παιδιά τους. Και εμείς φύγαμε για την πόλη Εκεί, αλλάξαμε γρήγορα τρόπο ζωής, Τά πρότυπά μας σιγά-σιγά άρχισαν να εκφυλίζονται και μαζί η φωνή και η ταυτότητα τού καθενός μας. Οι όποιες προσπάθειες διατήρησης ή αναβίωσής τους, πού έγιναν εκεί ήταν αποτυχημένες, πολύ απλά γιατί όλα αυτά δεν διδάσκονται, αλλά εμπνέονται. Κερδίζαμε περισσότερα χρήματα, γίναμε περισσότερο καταναλωτικοί και χρειαζόμασταν διαρκώς όλο και περισσότερα υλικά αγαθά, τα οποία τα αποκτήσαμε, σέ μεγάλο βαθμό, με δανεικά από τίς Τράπεζες. Δημιουργήσαμε υπεραξίες. Η διαφθορά και η διαπλοκή δεν άργησαν να γίνουν κυρίαρχες αξίες στην καθημερινότητά μας. Αγοράζαμε περισσότερα από όσα χρειαζόμασταν με συνέπεια αρκετά να καταλήγουν στους κάδους. Τα σκουπίδια αυξήθηκαν δραματικά, σε σημείο που να μη μπορούμε να τα

διαχειριστούμε. Γίναμε παραγωγοί σκουπιδιών και με την κυριολεκτική, αλλά και με τη μεταφορική έννοια τού όρου. Αλλάξαμε τα διατροφικά μας πρότυπα, καταναλώνουμε περισσότερα τρόφιμα και μάλιστα τυποποιημένα και επεξεργασμένα, τα οποία και πληρώνουμε πολύ ακριβότερα, χωρίς να μάς νοιάζει και πολύ γι' αυτό. Ανακαλύψαμε μη μεταδιδόμενες ασθένειες, όπως η παχυσαρκία και ο διαβήτης και μετά τρέξαμε στα γυμναστήρια και τις δίαιτες. Όλες οι δραστηριότητές μας γίνανε εξαιρετικά ενεργοβόρες και οι τιμές τού πετρελαίου διαρκώς σέ ανοδική πορεία.

Ως αστοί πλέον, δεν παράγουμε κανένα απολύτως αγαθό, χάσαμε και τον όποιο βαθμό αυτάρκειας είχαμε στην ύπαιθρο και το μόνο πού έχουμε είναι τα χρήματα και αυτά, όπως συνειδητοποιήσαμε πλέον, ήταν δανεικά. Αποδείχθηκε ότι γίναμε τόσο φτωχοί, πού εκτός από χρήματα δεν είχαμε τίποτε άλλο. Χάσαμε την ανθρώπινη επαφή, σταματήσαμε να σμίγουμε στα σπίτια και γίναμε ξένοι μέσα στο πλήθος, χωρίς να μοιραζόμαστε τίς χαρές και τίς λύπες. Οι ρυθμοί πιο γρήγοροι, τρέχουμε από το πρωί μέχρι το βράδυ και ζούμε την καθημερινότητα με άγχος. Οι νέοι τον ελεύθερο χρόνο τους τον περνάνε στο διαδίκτυο, ως gamers, είτε συμμετέχοντας είτε παρακολουθώντας μεγάλη ποικιλία παιχνιδιών. Σήμερα, οι ειδικοί αποφαινόνται ότι οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να έχουν δυσμενείς επιδράσεις στην ψυχική τους υγεία.

Όλο αυτό το διάστημα, η πρωτογενής παραγωγή και ειδικότερα η ενασχόληση με τη γεωργία και την κτηνοτροφία υποτιμήθηκε και σχεδόν απαξιώθηκε. Από την αυτάρκεια στα αγροτικά προϊόντα πού είχαμε, φτάσαμε σήμερα να εξαρτόμαστε σέ πολύ μεγάλο ποσοστό από τίς εισαγωγές αυτών των προϊόντων και μάλιστα να πληρώνουμε ποσά μεγαλύτερα από εκείνα πού πληρώνουμε για τίς εισαγωγές πετρελαίου. Στην ύπαιθρο απέμεινε κυρίως ο γερασμένος πληθυσμός, χωρίς πολλές δυνατότητες και ενδιαφέροντα. Στο διάστημα αυτό όμως και η Πολιτεία φρόντισε να εφαρμόσει διοικητικά πρότυπα πού δεν ανταποκρίνονται ούτε στις ανάγκες μας, αλλά ούτε και στην ιδιοσυγκρασία μας και από περίπου 6.000 χωριά-Κοινότητες να τα περιορίσει αρχικά στα 1.000 και πρόσφατα στα 325, ενισχύοντας έτσι ακόμη περισσότερο το συγκεντρωτικό πρότυπο. Παράλληλα προχώρησε με προχειρότητα και χωρίς σχέδιο

στις συγχωνεύσεις σχολείων, πού είχαν ως αποτέλεσμα την κατάργηση και το κλείσιμο των σχολείων στα μικρά χωριά.

Έτσι, από το τρίπτυχο πού ξέραμε (τον Κοινοτάρχη, το δάσκαλο και τον παπά), πού έδινε λύσεις στα μικρά και καθημερινά προβλήματα και διασφάλιζε την κοινωνική συνοχή, το μόνο πού απέμεινε στα χωριά αυτά, όπου και αυτός απέμεινε, είναι ο παπάς. Ταυτόχρονα και οι υποδομές υγείας, μεταφορών και κοινωνικού χαρακτήρα υποβαθμίσθηκαν σημαντικά. Σήμερα, φαίνεται πώς άρχισαν τα δύσκολα και είμαστε εντελώς απροετοίμαστοι για αυτά. Τα φρούτα πού κρέμονταν στα χαμηλά κλαδιά τού δένδρου τα κόψαμε και τα φάγαμε Μάς λένε σέ δραματικούς τόνους ότι ουσιαστικά έχουμε χρεοκοπήσει οικονομικά και η αβεβαιότητα για το μέλλον προβάλλει. Δεν ασχολείται όμως κανένας με το γεγονός ότι η οικονομική χρεοκοπία συνοδεύτηκε και με τη χρεοκοπία στις αρχές, τίς αξίες, την ηθική, τα ήθη και τίς παραδόσεις. Με την οικονομική κρίση πού ενέσκηψε, σχεδόν 1 εκατομμύριο άνθρωποι είναι ήδη άνεργοι και απελπισμένα ψάχνουν διέξοδο για να βγουν από το λαβύρινθο και να απομακρυνθούν από τούς σύγχρονους πύργους τής Βαβέλ. Πολλοί από αυτούς άρχισαν να σκέφτονται να εγκαταλείψουν την πόλη και να επιστρέψουν στην ύπαιθρο. Δύσκολη είναι η απόφαση. Αλλά και πόσοι από αυτούς έχουν αυτή τη δυνατότητα;

Κάνοντας μία ιστορική αναδρομή, θα διαπιστώσουμε ότι η ύπαιθρος και ιδιαίτερα οι ορεινές περιοχές αποτέλεσαν ασφαλές καταφύγιο για σημαντικό μέρος τού πληθυσμιακού δυναμικού τής χώρας, ιδιαίτερα σέ περιόδους με δύσκολες συνθήκες επιβίωσης, από την περίοδο τής Τουρκοκρατίας μέχρι και την πρόσφατη Γερμανική Κατοχή. Η Ελλάδα θα ζήσει και θα έχει προοπτική μόνο αν η ύπαιθρος με τα χωριά της παραμείνει ζωντανή'.

Η επιστροφή στην ύπαιθρο αποτελεί ήδη επιλογή ζωής για τούς συνταξιούχους, νοσταλγούς τής ζωής, πού έζησαν εκεί στα παιδικά τους χρόνια, αλλά τώρα αναμένεται ότι θα αποτελέσει και ανάγκη για επιβίωση ή και διέξοδο για τούς νέους πού είναι άνεργοι στην πόλη. Κά-ποιοι επιστρέφουν για να επενδύσουν σέ επιχειρηματικές δραστηριότητες, άλλοι να γίνουν νέοι αγρότες ή να εργασθούν ως εργάτες γης και άλλοι απλά να αναζητήσουν εναλλακτικό τρόπο ζωής ή να παράγουν αγαθά για

να καλύψουν τις ανάγκες τής οικογένειάς τους, καλλιεργώντας τη γη πού έχουν κληρονομήσει από τούς γονείς τους, οι οποίοι την είχαν εγκαταλείψει φεύγοντας για την πόλη. Η επιστροφή 60.000 νέων ατόμων το 2010 και η ενασχόλησή τους με τη γεωργία καταδεικνύει ότι η πρωτογενής παραγωγή βρίσκει τη χαμένη αξία της και τουλάχιστον μπορεί να εξασφαλίσει απασχόληση, η οποία σήμερα σπανίζει στις πόλεις και πολύ περισσότερο στην ύπαιθρο. Έτσι, την τελευταία διετία, ο μόνος τομέας πού εμφανίζει αύξηση τής απασχόλησης είναι ο αγροτικός.

Ευκαιρίες θεωρητικά υπάρχουν πολλές: Τα προγράμματα για τούς νέους αγρότες και τα σχέδια βελτίωσης, οι βιολογικές καλλιέργειες, το πρόγραμμα για την ενοικίαση γης πού άρχισε να εφαρμόζεται πιλοτικά, η μελισσοκομία, ο αγροτουρισμός, η κτηνοτροφία κ.ά. Όμως ο δρόμος δεν είναι ευκολοδιάβατος ούτε και στρωμένος με ροδοπέταλα. Η γραφειοκρατία караδοκεί σέ όλο της το μεγαλείο, το κόστος των μελετών για την ένταξη σέ αυτές τīs δραστηριότητες δεν είναι ευκαταφρόνητο, ενώ αναμένεται φοροεπιδρομή και στα αγροτεμάχια. Πριν όμως να ενθαρρυνθεί η επιστροφή στην ύπαιθρο και πάρει ο κόσμος τα βουνά, θα πρέπει να δούμε κάτω από ποιους όρους και προϋποθέσεις θα μπορούσε να γίνει αυτό. Θα πρέπει επίσης να καταστεί σαφές ότι οι απαιτήσεις για όλες τīs δραστηριότητες στην ύπαιθρο έχουν αλλάξει ριζικά και αν μη τί άλλο καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για μία κατ' αρχήν ενημέρωση και καθοδήγηση τουλάχιστον για το ξεκίνημα. Η εποχή πού πολλές δραστηριότητες γινόταν εμπειρικά έχει παρέλθει οριστικά και αμετάκλητα. Πότε όμως και κυρίως ποιος θα δώσει αυτή τη διέξοδο σε όλους όσους την επιζητούν; Προφανώς κανένας από όλους εκείνους που μέχρι σήμερα υποτίθεται ότι σχεδίαζαν την ανάπτυξη.

Πρωταρχικός στόχος θα πρέπει να είναι η διαφύλαξη τής όποιας ιδιαίτερης ταυτότητας έχει απομείνει και ταυτόχρονα η προσπάθεια για αναβίωση των παραδόσεων, πού τείνουν να εξαφανιστούν, στον τόπο όπου αυτές εμπνέονται και όχι απλώς διδάσκονται. Τα πιο μικρά, απλά και καθημερινά πού μπορεί να βιώσει κανείς μόνο στην ύπαιθρο και τα οποία έχουν καθοριστική σημασία στη διαμόρφωση μίας διαφορετικής ψυχολογίας και ψυχικής υγείας σέ σχέση με εκείνη τής τυποποιημένης καθημερινότητας στην πόλη. Αυτά πού μέχρι σήμερα αναζητούσαμε οι αστοί με την πρώτη ευκαιρία στις εξορμήσεις μας, έστω και για ένα

διήμερο ή τριήμερο. Τον καφέ στο καφενείο τού χωριού με τίς ψάθινες καρέκλες κάτω από τον πλάτανο στην πλατεία, τη διαδικασία τής απόσταξης τσίπουρου στα παραδοσιακά καζάνια, το πανηγύρι στο εξωκκλήσι, την κατανυκτική Κυριακάτικη Λειτουργία στο Μοναστήρι στο βουνό, τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά και την Ανάσταση, το πέταμα τού χαρταετού, τα καρναβάλια, τον παραδοσιακό γάμο και τόσα άλλα.

Μία προσεκτική ενασχόληση με τίς ορεινές περιοχές καταδεικνύει ότι αυτές κρύβουν μία δυναμική πού δυστυχώς δεν έχει ακόμη αναδειχθεί πλήρως, με πληθώρα παραγωγικών δραστηριοτήτων πού μπορούν να στηρίξουν οικονομικά τούς κατοίκους τους. Όμως, οι προσπάθειες θα πρέπει να εστιασθούν στην επιλογή τού κατάλληλου συστήματος χρήσης γης, στην προσαρμοστικότητα των διαφόρων δραστηριοτήτων πού θα καθορίσουν την κύρια και τίς συμπληρωματικές δραστηριότητες και στην αξιοποίηση τού μικροπεριβάλλοντος τής κάθε περιοχής. Τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώρισε ότι η αγροτική δραστηριότητα είναι αναγκαία προκειμένου να διαφυλαχθεί το φυσικό περιβάλλον στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 70% περίπου τής χώρας καλύπτουν οι ορεινές περιοχές και η Ελλάδα θεωρείται ως η πιο ορεινή χώρα τής Ευρώπης. Ασφαλώς, σέ όλες αυτές τίς δραστηριότητες θα πρέπει να υιοθετηθεί η αειφορική διαχείριση τής υπαίθρου, η οποία απαιτεί την ορθή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, χωρίς να υπάρχει ανάγκη για προσφυγή σέ αυξημένες εισροές ενέργειας, νερού, λιπασμάτων και λοιπών απαιτούμενων εφοδίων. Τά αγροοικοσυστήματα

των περιοχών αυτών παρά την υποβάθμιση που έχουν υποστεί μέχρι σήμερα από τις ανθρωπογενείς επιδράσεις, σίγουρα παρουσιάζουν περιορισμένη ρύπανση ή μόλυνση, καθώς οι όποιες ρυπογόνες δραστηριότητες είναι περιορισμένες ή απουσιάζουν τελείως σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου οι περιοχές αυτές θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν **π α ρ θ έ ν ε ς** και για το λόγο αυτό προσφέρονται άριστα για αειφορική διαχείριση. Προς την κατεύθυνση αυτή καθοριστικής σημασίας αποτελεί η πληροφόρηση και η κατάρτιση όλων των ενδιαφερόμενων σε θέματα αειφορικής αξιοποίησης των διαθέσιμων φυσικών πόρων και ανάπτυξης. Κάνοντας μία ιστορική αναδρομή, θα διαπιστώσουμε ότι η ύπαιθρος και ιδιαίτερα οι ορεινές περιοχές αποτέλεσαν ασφαλές καταφύγιο για σημαντικό μέρος του πληθυσμιακού δυναμικού της χώρας, ιδιαίτερα σε περιόδους με δύσκολες συνθήκες επιβίωσης, από την περίοδο της Τουρκοκρατίας μέχρι και την πρόσφατη Γερμανική Κατοχή. Η Ελλάδα θα ζήσει και θα έχει προοπτική μόνο αν η ύπαιθρος με τα χωριά της παραμείνει ζωντανή.

Πηγή : <https://enromiosini.gr/>